

Взаємодія військової служби правопорядку в збройних силах України з органами державної влади, місцевого самоврядування і громадськістю

Розглянуто правові підстави організації взаємодії Військової служби правопорядку в Збройних силах України по забезпеченню законності правопорядку та військової дисципліни серед військовослужбовців.

Ключові слова: взаємодія, Служба правопорядку, Збройні сили України, правоохоронна діяльність, органи державної влади, самоврядування, громадськість.

Рассмотрены правовые основания организации взаимодействия Военной службы правопорядка в Вооруженных силах Украины по обеспечению законности правопорядка и военной дисциплины среди военнослужащих.

Ключевые слова: взаимодействие, Служба правопорядка, Вооруженные силы Украины, правоохранительная деятельность, органы государственной власти, самоуправление, общественность.

Взаємодію розуміють як ділове співробітництво елементів системи для досягнення певного результату. Правове регулювання взаємодії Служби правопорядку України (далі - Служба правопорядку) з органами державної влади, місцевого самоврядування і громадськістю здійснюється на основі законів України «Про Військову службу правопорядку у Збройних силах України», «Про оборону України», «Про Збройні сили України», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» і багатьох інших.

На органи управління Служби правопорядку державою покладено забезпечення законності, правопорядку, військової дисципліни та захист конституційних прав і свобод військовослужбовців. Виконання цих завдань значною мірою залежить від погодженості та єдності всіх елементів правоохоронної системи.

Взаємодія - одна з основних філософських категорій, яка відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і зміну стану або взаємний перехід, а також породження одним об'єктом іншого. Взаємодія являє собою вид прямого або опосередкованого, зовнішнього або внутрішнього відношення, зв'язку [1].

Взаємодія у правоохоронній сфері, в площині якої здійснюється і правоохоронна функція Служби правопорядку, реалізується шляхом державного управління, яке охоплює всі сторони суспільного життя, в тому числі й військово-правові відносини.

Як соціальне явище державне управління реалізується через різні форми, методи, принципи, які обумовлюються проблемами й завданнями суспільного розвитку, що здійснюється в інтересах певних соціальних верств. Різновидом державного управління є правоохоронна діяльність Служби правопорядку, яка має владно-примусовий характер, ґрунтується на державній волі й передбачає, що здійснення управлінських функцій допускає застосування владно-регулюючих і примусових заходів державного управління, хоча вони і мають лише допоміжний характер, а управління здійснюється шляхом заохочення, стимулювання, переконання, формування громадської думки та свідомості, почуття відповідальності, добровільного виконання обов'язків, дотримання встановлених норм поведінки.

Державне управління буде ефективнішим, якщо воно здійснюється у взаємодії органів виконавчої влади, місцевого самоврядування і громадських організацій.

Служба правопорядку має право обмежувати або забороняти рух транспорту або пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних шляхів, зупиняти й оглядати з цією метою транспортні засоби, перевіряти у водіїв документи на право користування та керування ними. Службі правопорядку дозволяється регулювати дорожній рух на автомобільних дорогах і вулицях під час проходження колон військових транспортних засобів, організувати і забезпечувати супроводження цих колон і транспортних засобів спеціального призначення. Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, органи внутрішніх справ мають сприяти проходженню колон військових транспортних засобів через територію обслуговування. Органи внутрішніх справ мають взаємодіяти з органами управління Служби правопорядку в забезпеченні проведення гарнізонних заходів, коли вони відбуваються в громадських місцях, чи до участі в яких залучаються великі групи людей.

Службі правопорядку надається право вносити відповідним органам внутрішніх справ пропозиції про анулювання дозволів на придбання, зберігання й носіння зброї та боєприпасів, а також спеціальних засобів самооборони, виданих військовослужбовцям та іншим громадянам, які проживають на територіях дислокації військових частин і зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги без призначення лікаря, хворіють на психічні захворювання та в інших випадках, передбачених законом. Орган управління Служби правопорядку, який надіслав пропозиції, повідомляє про наслідки їх розгляду не пізніше, ніж у місячний термін.

Органи внутрішніх справ та інші правоохоронні органи відповідно до законодавства зобов'язані виконувати звернення Служби правопорядку на предмет вилучення документів, речових доказів, предметів, заборонених до обігу, і допомагати Службі правопорядку в розшуку та затриманні військовослужбовців, які вчинили правопорушення та розшуковуються.

Служба правопорядку в межах своєї компетенції та встановленому законом порядку має право вилучати у військовослужбовців та інших осіб, які незаконно перебувають на території військової частини або військового об'єкта чи здійснюють протиправні дії, предмети і речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки, і передавати їх відповідним органам виконавчої влади.

На Службу правопорядку покладається здійснення таких функцій:

- ^ взаємодіяти з військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів, органами внутрішніх справ, іншими правоохоронними органами, у тому числі обмінюватися з ними інформацією для швидкого і повного розкриття злочинів та виявлення правопорушень;
- ^ погоджувати в установленому законом порядку з відповідними органами перевезення великогабаритних, великовагових і небезпечних вантажів транспортними засобами Збройних сил України; забезпечувати їх супроводження та контроль за дотриманням особливих умов, правил, норм і стандартів з організації перевезення зазначених вантажів;
- ^ брати участь у виконанні завдань військовими частинами в разі їх залучення у встановленому законом порядку до проведення робіт під час введення режиму воєнного або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях і взаємодіяти при цьому з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування;
- ^ забезпечувати збереження знайдених, вилучених у затриманих та заарештованих осіб, які перебувають на гауптвахті, документів, речей, цінностей та іншого майна, а також передавати органам внутрішніх справ документи і речі цивільних осіб, затриманих на території військових частин;
- ^ надавати в межах своєї компетенції допомогу органам державної влади, органам місцевого самоврядування, військовому командуванню, органам військового управління та їх представникам, громадським організаціям у здійсненні їх законної діяльності в разі протидії їм або небезпеки з боку правопорушників із військовослужбовців Збройних сил України;
- ^ повідомляти органи державної влади та органи місцевого самоврядування, військове командування, органи військового управління, громадськість за місцем служби або роботи особи, в тому числі цивільних громадян, які незаконно перебували на території військової частини або військового об'єкта і вчинили протиправні дії, про вчинення ними правопорушення, провадження якого належить до компетенції Служби правопорядку.

Ефективність забезпечення правопорядку, безпеки громадян і суспільства, охорони громадського порядку, а загалом і держави значною мірою залежить від діяльності у цій сфері всіх органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадян і, зокрема, правоохоронних органів, до яких належить і Служба правопорядку.

Повноваження і компетенція місцевого самоврядування визначаються Конституцією України в Законі України «Про місцеве самоврядування» [2]. Стаття 140 Конституції України визначає місцеве самоврядування як право територіальної громади, жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селищ та міста, самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Місцеве самоврядування здійснюється місцевою громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування, міські, селищні, міські виконавчі органи.

Поряд з іншими функціями життєзабезпечення громади органи місцевого самоврядування здійснюють і правоохоронну функцію в різних формах: контроль, організація взаємодії, забезпечення фінансування правоохоронних, правотворчих і правозастосовних заходів.

До головних завдань територіальної громади відносять:

- ^ забезпечення для кожної людини безпечного для життя і здоров'я довкілля;

- ^ створення безпечних умов для проживання;

- ^ забезпечення ефективного захисту від злочинності, правопорушень,

- будь-яких форм насильства;
 - ^ організація та сприяння в забезпеченні безпеки дорожнього руху та розвитку транспортної інфраструктури;
 - ^ участь у правовому вихованні населення.

Правоохоронна діяльність Служби правопорядку реалізується також через функцію взаємодії з громадськими організаціями у сфері охорони громадського порядку, попередження правопорушень, розкриття злочинів, розшуку та затриманню правопорушників, виявленні й усуненні причин і умов, що сприяють порушенням законності.

Загальні умови реалізації права громадян на свободу об'єднання та порядок їх створення встановлюються Законом України «Про об'єднання громадян» [3]. Норми згаданого закону та положення Конституції України дають підстави для залучення громадськості до охорони громадського порядку в Україні в різних формах. Такими формами можуть бути:

- ^ спільний аналіз стану адміністративно-правової охорони громадського порядку;

- ^ взаємний обмін інформацією про проведену роботу; ^ планування спільних заходів;

- ^ інструктаж і навчання громадських формувань формам і методам боротьби з адміністративними правопорушеннями; ^ спільне патрулювання та проведення інших заходів для здійснення адміністративно-правової охорони громадського порядку; ^ надання громадським формуванням методичної допомоги в

плануванні й обліку їх роботи; ^ обмін позитивним досвідом роботи щодо попередження та профілактики адміністративних правопорушень.

Правовою підставою для взаємодії Служби правопорядку в Збройних силах України та громадськістю можуть бути і норми Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кор - дону» [4]. Норми вказаного закону можуть бути використані Службою правопорядку при виконанні своїх повноважень в обслуговуванні військових формувань Державної прикордонної служби України.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати у встановленому цим законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та за інших надзвичайних обставин.

Важливим нормативно-правовим актом, що забезпечує взаємодію органів управління Служби правопорядку і громадськості, є Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [5].

Згідно з визначенням терміну «правоохоронні органи», що міститься в ст. 1 Закону України «Про основи національної безпеки України», ця служба належить до правоохоронних органів і водночас - до Воєнної організації держави.

Взаємодія Служби правопорядку з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадськими організаціями ґрунтується на принципах законності, гласності, прозорості, демократизму, що означає можливість широкої участі громадськості в процесі ухвалення рішень органами військового управління, зокрема Служби правопорядку, реалізації актів управління щодо забезпечення законності, правопорядку і військової дисципліни. З цієї метою при Міністерстві оборони України створена Громадська рада як консультативно-дорадчий орган.

Демократичний цивільний контроль являє собою комплекс здійснюваних системою суб'єктів цивільного контролю держави організаційно- правових та інформаційних заходів для забезпечення неупередженого дотримання законності, відкритості в діяльності Збройних сил України, зокрема при реалізації приписів, актів військового законодавства України, утвердження й зміцнення конституційних засад демократичної правової держави у сфері цивільно-військових відносин.

Посилення демократичного цивільного контролю в процесі реалізації приписів та управлінських рішень, які ухвалює Служба правопорядку, сприяє зміцненню законності в діяльності військових структур і військової дисципліни серед військовослужбовців.

Список використаних джерел

1. Большая Советская Энциклопедия. - 3 изд. - М., 1971. - Т. 5. - С. 7.
2. Про місцеве самоврядування : Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст. 170.
3. Про об'єднання громадян : Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 34. - Ст. 504.
4. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 40. - Ст. 338.
5. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 46. - Ст. 366.